

ÅRSRAPPORT FRA TILSYNSSENSOR 2017

Ståle Knudsen, Universitetet i Bergen

Bachelor- og masterprogrammet

ved

Sosialantropologisk institutt (SAI), Universitetet i Oslo.

Bestilling

Jeg ble ikke presentert en klar bestilling fra SAI for årets oppdrag, men i dialog over tid kom vi gjensidig frem til at generell oppfølging av både BA programmet var mest relevant. Derfor deltok jeg på forelesninger og seminarer i en rekke emner, særlig på BA-nivå. I tillegg ble det fokusert særskilt på følgende tema:

- SOSANT1300 Economic Anthropology gikk høsten 2017 på engelsk som et prøveprosjekt. Dette har medført utfordringer med studiespråk for ulike grupper av studenter.
- SAI har i løpet av 2017 gått bort fra programledere knyttet til hvert sitt program (BA og MA), og erstattet det med en undervisningsleder som er leder for begge programmene.
- Planlagt omlegging av MA-programmet: ny struktur og engelsk som hovedspråk. Synspunkter og utfordringer.
- Emnet SOSANT2600-Antropologi i praksis startet opp høsten 2017. Erfaringer og synspunkter.

Grunnlaget for rapporten

Tilsynssensor har i løpet av 2017 besøkt SAI to ganger.

I løpet av to dager 3.-4. april deltok jeg i semesterets siste forelesning i SOSANT1200- Politisk antropologi, på en forelesning i SOSANT 2000- Central themes in contemporary anthropology, og på et seminar i SOSANT1200. Videre hadde jeg samtaler med Professor Paul Wenzel Geissler (emneansvarlig SOSANT1200), Studiekonsulent Kjersti Greiner, Studiekonsulent Elisabeth Vik, Førstelektor Cicilie Fagerlid, og Professor Marianne Lien (om SOSANT2600). Jeg hadde også en kort samtale med studenter på seminar i SOSANT1200.

Neste besøk var 7.-8. november. Da deltok jeg i nest siste forelesning i SOSANT1300- Economic Anthropology, på et på litteraturseminar i SOSANT1050-Etnografisk metode og

SOSANT1300-Economic anthropology. Jeg hadde samtaler med Instituttleder Knut Nustad, Undervisningsleder Rune Flikke, og Førsteamanuensis Theodoros Rakopoulos. I tillegg snakket jeg med to studenter som hadde tatt emnet SOSANT2600-Antropologi i praksis og med 5 MA-studenter (særlig om planer for ny MA).

I tillegg til besøk har studieadministrasjonen ved SAI levert meg bakgrunnsmateriale som karakterstatistikk, klagestatistikk og Programgjennomgang for 2016. Ellers har jeg selv sagt konsultert program- og emnesider på SAI sine nettsider.

MA-Programmet

Det har i årets tilsynsarbeid blitt fokusert lite på nåværende undervisning i MA-programmet. Imidlertid ble den forestående omlegging av programmet, med planlagt oppstart høsten 2019, drøftet med både institutt- og undervisningsledelse samt med MA-studenter. Omleggingen innebærer to samtidige hovedgrep: engelsk som undervisningsspråk, og ny struktur. Instituttet vil undervise MA på engelsk for å kunne rekruttere flere studenter, men også for å kunne gjøre bedre bruk av ansatte som ikke kan norsk. Undersøkelser viser at det er faglig kvalitet, og ikke det at utdanningen er gratis, som trekker utenlandsstudenter. Omleggingen vil innebære nye prosedyrer for opptak, men instituttledelsen mener de er håndterbare. Ved å gjøre MA-programmet engelsk og profilere det internasjonalt kommer man inn i SFM – selvfinansierende master – regime, som har en annen opptaksprosess. Dette må instituttet selv håndtere (to runder, tidligere opptak), og innebærer at man må gjøre mange vurderinger om opptakskravene er tilfredsstillende. Det vil føre til en diskusjon om opptakskriterier.

MA-studentene mente at engelsk ikke vil være noe problem i nytt opplegg. Dette samsvarer godt med erfaringene nedtegnet i forrige rapport fra tilsynssensor. Studentene var imidlertid mer skeptisk til den nye strukturen, som innebærer at det forventes at studentene er i felt fra april til oktober. Feltarbeid om sommeren kan være en utfordring for norske studenter da de ikke har studielån/stipend og mange vil ønske å jobbe. De mente det også ville bli lite tid til skriving i den nye strukturen.

Det vil være naturlig at tilsynssensor i 2018 fokuserer særlig på omleggingen av MA-programmet, særlig på opptaksprosess.

Instituttet jobbet i 2017 med noen justeringer knyttet til MA-programmet. Imidlertid har lite av dette blitt fulgt opp. Regel om at studentene må ha forskningstillatelse har ikke blitt operasjonalisert, men har imidlertid ført til at det er mer oppmerksomhet omkring temaet. Heller ikke endring av ordning der skrive- og litteratur seminar begge går over to semestre er endret. Den nåværende ordning vil gjelde også for dem som er i felt nå. Dette fører til mye ekstraarbeid for administrasjonen siden det må føres (og forhandles) deltakelse på seminarer for at studentene skal oppfylle krav i fht. lånekassen/studiepoeng.

Masterstudentene mener – som i 2016 – at emnet SOSANT4110-Teori og metode bør fokusere mer på metode, særlig på alternativ metode – altså ikke klassisk deltakende

observasjon. De mente boken «Hjelp jeg skal på feltarbeid» burde vært på pensum. De uttrykte for øvrig skepsis til 'maset' om digitalisering av undervisning. Skjønt, podcaster er bra. Flere mente at 48 timer på eksamen teori og metode var altfor lite.

BA-Programmet

Årets tilsyn gav anledning til å bli kjent med en stor bredde av undervisningsaktiviteter i SAI sitt BA-program. Undervisningsformene er i hovedsak en kombinasjon av den klassiske kateterforelesningen og litteraturseminar, mens det nye emnet SOSANT2600-Antropologi i praksis åpner opp for nye undervisningsformer.

Undervisningsformer, fagets relevans og frafall

Reform av BA-programmet H-2015 hadde bl.a. sin bakgrunn i ønske om å rekruttere flere studenter og redusere frafall. SOSANT2600 er bl.a. utviklet med dette for øye. SAI «...jobber med å tydeliggjøre fagets relevans i undervisningen» (Programgjennomgang for 2016). Her nevnes særlig SOSANT2600. Men det kan være aktuelt å vurdere i hvilken grad undervisningen generelt søker å tydeliggjøre fagets relevans. Her opplever jeg at den undervisningen jeg har fulgt i veldig ulik grad bestreber seg på å formidle antropologiens relevans. Det var store forskjeller i hvilken grad de relaterte antropologi til samtidsaktuelle problematikker og studentenes egne erfaringer. Særlig forelesningen i SANT 2000- Central themes in contemporary anthropology hadde mange referanser til norske forhold, som eksemplifisering.

Mens forelesningene i liten grad inviterte til studentdeltakelse, var seminarene – forutsigbart nok – en arena hvor studentene deltok mye mer aktivt. Samtidig foretok leder av noen seminar viktige faglige oppsummeringer av emner. Det var unge dyktige og aktive studenter på seminarene, og samtlige seminarledere gav et svært positivt inntrykk.

Jeg opplevde at det var stor variasjon i undervisningsformene på forelesningene, fra ingen, til medium og mye bruk av Powerpoint, fra stabil tilstedeværelse bak rostrum til vandring opp og ned korridorene. Noen legger ut Powerpoint på forhånd, andre ikke, noen tar lydopptak, andre ikke. Alle tre foreleserne og alle tre seminarlederne jeg observerte i løpet av mine besøk i 2017 var trygge i situasjonen og behersket godt den undervisningsformen de benyttet. Ingen av foreleserne 'leste' fra manus. Men mitt inntrykk var at de mer 'dynamiske' forelesningene best klarte å holde på studentenes oppmerksomhet.

Det kan være relevant å se forelesningene i kontekst av studenttall og gjennomføring. På SOSANT1200 V2017 var det ca. 35 studenter på siste forelesning. 98 studenter var oppmeldt til eksamen¹, 62 møtte og 55 bestod eksamen. Jeg har ikke materiale som gjør det mulig for meg å fastslå hvor mange av disse som går på BA-programmet i sosialantropologi, men siden emnet ble undervist på norsk kan man anta at flertallet av de som bestod eksamen var

¹ 98 var det tallet jeg fikk oppgitt av studieadministrasjonen ved besøket i april. Senere tilsend materiale opererer med 92 meldte kandidater.

instituttets egne BA-studenter. Studieadministrasjonen oppgav at av de som ble tatt opp H2016 var 95 fremdeles aktive våren 2017. Det således et betraktelig frafall allerede i andre semester fra et opptak på 95(?) studenter. Også på forelesningen i emnet SOSANT2000 var det ca. 35 studenter. 69 studenter var oppmeldt, 53 møtte og 53 bestod eksamen. Dette emnet gikk på engelsk, og jeg vet ikke hvor mange som tilhører instituttets eget BA-program. Det er imidlertid interessant å se at i begge tilfellene er det mange av studentene som går opp til og består eksamen som tydeligvis ikke følger forelesningene.

Tallene fra SOSANT1200 indikerer at det er et betydelig frafall allerede i løpet av andre semester i BA-programmet ved SAI. Programgjennomgangen for 2016 nevner også at «Vi har fremdeles høye frafallstall, særlig på bachelor. De siste fem årene har vi mistet 2/3 av våre studenter innen 3. semester». Det er litt uklart om det betyr innen de begynner, eller innen de slutter 3. semester. Uansett, hvis tallene fra SOSANT1200 er representative, har programmet mistet nesten halvparten av studentene innen utgangen av 2. semester. Mens dynamikkene i studentpopulasjonen i mange henseender er lik ved SAI og ved Institutt for sosialantropologi ved UiB, er det interessant å observere at ved UiB forekommer det betydeligste frafallet fra andre til tredje semester. Det kan være grunn til å se nærmere på hvorfor frafallet ved SAI inntreffer tidligere i studieløpet.

Parallelt med frafall har antall avlagte studiepoeng/student/år vært en bekymring, med 'bare' 36 poeng for BA-studentene ved SAI (Programgjennomgang 2016). Det er imidlertid verd å gjøre oppmerksom på at de dårlige tallene fra både frafall-statistikk og fra studiepoeng/student-statistikk delvis kan være et resultat av at mange registrerer seg på studier med lave inntakskrav bare for å få tilgang til tjenester og privilegier knyttet til det å være registrert som student. Undersøkelser ved UiB har vist at dette har vært tilfelle, og at om man fjerner disse fra statistikken kommer man opp i samme antall studiepoeng/student/år som ved profesjonsstudiene. Det kan være verd å undersøke om dette kan være tilfelle også ved SAI. Studieadministrasjonen ved SAI erkjente at de er kjent med at mange av BA-studentene er såkalte 'spøkelsesstudenter'. I så tilfelle er dette et forhold instituttet ikke har innflytelse på, men som kan være viktig å kommunisere til beslutningstakere ved UiO.

Engelsk som undervisningsspråk

At en større andel av staben ikke snakker norsk gjør det aktuelt å foreta mer av også BA-undervisningen på engelsk. Dette så ut til å fungere rimelig godt for studentene i de to engelsk-språklige forelesningene jeg fulgte. Men særlig første generasjons nordmenn kan ha problemer med å følge undervisning på engelsk. Dette ble aktualisert på SOSANT1300 høsten 2017, der en gruppe studenter (8-10) opplevde dette som en utfordring, særlig siden også seminarer og eksamen først var planlagt bare på engelsk. Dette ble endret i dialog med instituttets administrasjon. En utfordring med å tilby norsk eksamen på engelske emner ved SAI er at noen studenter refererer til at de har tatt engelske emner for å få utveksling (dokumenterer engelskkunnskaper på denne måten, men skrevet eksamen på norsk). Ved Institutt for sosialantropologi ved UiB betraktes det ikke som et problem å tilby norske seminarer/eksamen på emner som foreleses på engelsk. Jeg foreslår studieadministrasjonen ved SAI kontakter kolleger i Bergen for å undersøke dette. Første generasjons innvandrere er

en viktig studentgruppe, særlig på et studium som sosialantropologi, og instituttet bør vurdere nøye hva man kan gjøre for å inkludere dem.

SANT2600 Antropologi i praksis

Jeg kjenner til fra besøk i 2016 at det var noe diskusjon omkring det planlagte emnets innretning. Jeg registrerer nå at emnebeskrivelsen balanserer mellom å (1) argumentere for at et praksisemne kan demonstrere antropologiens 'nytte', og (2) fokusere på hvordan antropologiske analyseverktøy i praksis kan «skape endring, utfordre det som er tatt for gitt» (fra emneomtale).

Det viste seg overraskende enkelt å skaffe praksisplasser, og særlig har Telenor vist en svært stor interesse for å involvere og knytte til seg antropologistudenter. I første omgang er det blitt planlagt for en ukes praksis. Emnet har tre hovedkomponenter: 6x3t forelesninger, med ekstern gjest hver gang; praksis; rapportskrivning; og noen seminarer.

Selv om det i utgangspunktet hadde vært stor interesse for studiet blant studentene, var det mange færre enn forventet som begynte: 5 BA-studenter pluss to ferdige MA (som bare tok det fordi de hadde lyst). Grunnen til at det ikke var flere studenter var at aktivitetene i emnet, særlig praksis, for mange kolliderer med utveksling (de i 5. semester) eller at obligatoriske seminar i SOSANT2600 kolliderte med forelesninger i SOSANT 1300 (studenter i 3. semester).

Studentene var generelt godt fornøyd med emnet – «beste vi har gjort i hele studieløpet» - og skrøt særlig av opplegget i regi av Telenor. De hadde selv vært hos Telenor i 2 uker og gjort prosjekt der, samt gitt en kort presentasjon på Telenor mot slutten. De fortalte om harde arbeidsdager, som ikke gjorde det mulig å følge annen undervisning. De mente at emnet var stort og krevende, og kanskje kunne vært på 20 poeng. Men da må det være i 5. semester, og vil kollidere med utveksling. De mente at det var bra med nærhet til lærere. Alle foreleserne var eksterne (bortsett fra Marianne sin introforelesning), alle utdannet som antropologer. Ujevn kvalitet på gjesteforeleserne. Om de var kritisk til noe var det eksamensformen, som innebar at de skulle utvikle valgfri problemstilling og tema, samt lage et synopsis basert på tidligere selvpresentasjon. Dette siste mente de var unødvendig, den første delen er det vanskelig å vite vurderingskriteriene for. Kanskje best å bare ha bestått/ikke bestått?

Totalt sett er dette emnet et svært lovet initiativ som bør videreføres, men det bør sees litt på studiets størrelse, plass i studieløpet og praktiske tilpasninger i forhold til andre emner.

Diverse mindre tilbakemeldinger fra studenter:

- SOSANT 1050: skulle hatt bedre tid til minifeltarbeidet. Skulle vært senere i semesteret. Fikk lite tilbakemelding, skulle gjerne hatt mer spesifikk kritikk.
- Seminarleder mente at mye av pensum på SANT1050 var for vanskelig i.o.m. at de relaterte til debatter som studentene ikke kjenner til.

Kommunikasjon

Jeg har valgt å løfte fram kommunikasjon som et eget tema i denne rapporten fordi mangelfull eller dårlig kommunikasjon mellom institutt og studenter, eller internt på instituttet, var et gjennomgangstema i mine samtaler med studentene. I noen tilfelle fører dette til opplagt uriktige forestillinger om instituttet blant studentene. Det ble bl.a. hevdet at instituttet betrakter innføringsemnet SOSANT1000 (der det opereres med en 'multiple choice' test halvveis) som et «pendlefag» som instituttet bruker for å skyve vekk studenter de ikke vil ha. Det er vanskelig å vite hvor utbredt denne forestillingen er/var, men den indikerer en stor avstand mellom institutt og studenter.

Mer regulære eksempel på utfordringer knyttet til kommunikasjon inkluderer: mange MA-studenter opplever at de ikke får beskjed om hvem som skal være ny veileder når de må skifte; Studenter på SOSANT1300 var opptatt av at det var rart at emneansvarlig ikke visste hvordan eksamensformen skulle være –viser at det er mangel på intern kommunikasjon på instituttet;

Oppsummering

SAI leverer mye god undervisning, det som finnes av misnøye har sin årsak i mangelfull kommunikasjon, reformen av BA-programmet har ikke medført store problemer, det nye emnet SOSANT2600-Antropologi i praksis er lovende men må kalibreres, og forestående reform av MA-programmet medfører betydelige utfordringer som bør følges opp.

Ståle Knudsen

Bergen, 31. januar 2018